

מדוע דמוקרטיה מבוססת מוטות עסקים מאמצות את ה-IFRS בהיקף רחב יותר?

אלי אמיר ושלומי שוב

תמצית

לאיכות של דוחות כספיים ובמיוחד לאיכות תקינה החשבונאית המיושמת בהם ולאופן יישומה ואכיפתה, קיימת משמעות הרבה מעבר רק להסתכלות עבור השימושים הרגילים של הדוחות הכספיים עבור המשקיעים בשוק ההון.

מדד היקף האימוץ של IFRS בכל מדינה שבנינו מבוסס על בחינת הרגולציה בכל מדינה. בדקנו לגבי כל מדינה האם הרשות הרלוונטית מחייבת יישום מלא של כל תקני ה-IFRS שהוגדרו כחובה על ידי ה-IASB במועד המחקר. הסיווג אינו נשען על אימוץ היסטורי או חלקי אלא על המסגרת החשבונאית המחייבת בפועל נכון לשנת 2025.

מדוע דמוקרטיה מבוססת מוטות עסקים מאמצות את ה-IFRS בהיקף רחב יותר? – ספטמבר 2026

לשם המחשה, המדינות שקיבלו את הדירוג הגבוה ביותר הן למשל קנדה, בריטניה, ניו זילנד וסינגפור. ואת הדירוג הנמוך ביותר למשל וייטנאם, בוליביה, אנגולה ופרו. יש לציין כי ישראל דורגה במקום ה-73 מתוך 141 המדינות שבדקנו.

הממצאים מראים שהיקף האימוץ של ה-IFRS במדינה עולה עם התוצר הלאומי הגולמי לנפש, חוזק הדמוקרטיה, חוזק מערכת המשפט, חופש הביטוי, והיכולת לעשות עסקים. כמו כן, היקף האימוץ יורד ככל שרמת השחיתות במדינה גבוהה יותר.

לדעתנו, ניתן לפרש את התוצאות בצורה מעט שונה. אימוץ מלא של תקני החשבונאות הבין-לאומיים הוא סיגנל חשוב של מערכת הרגולציה במדינה לגבי המחויבות שלה לוודא פרסום דוחות כספיים ברמה גבוהה. שילוב של דוחות כספיים ברמה גבוהה, מערכת אכיפה יעילה ורגולציה תומכת עסקים, צפוי להביא למדינה המאמצת תועלת כלכלית משמעותית.

מבוסס על המאמר: "מה מסביר את היקף האימוץ של IFRS במדינות שונות? ניתוח נתונים מאקרו כלכליים ומשפטיים" שפורסם בכתב העת "חידושים בניהול", גיליון מספר 18, ספטמבר 2026 היוצא לאור על ידי הפקולטה לניהול על שם קולר באוניברסיטת תל אביב.

כותבים:

פרופ' אלי אמיר

פרופ' אלי אמיר הוא חבר סגל בכיר בפקולטה לניהול ע"ש קולר באוניברסיטת תל אביב. רואה חשבון.

שלומי שוב

שלומי שוב הוא ראש החוג לחשבונאות וסגן דיקן בבית ספר אריסון למנהל עסקים באוניברסיטת רייכמן, ועומד בראש מכון הפניקס לחקר שוק ההון באוניברסיטת רייכמן. רואה חשבון.

ברצוננו להודות לפארוק יעקב על הסיוע באיסוף וניתוח הנתונים.

עיקרי הדברים

הקשר בין אימוץ ואכיפת IFRS לבין איכות המוסדות והכלכלה

איכות התקינה החשבונאית ואופן יישומה ואכיפתה בכל מדינה היא אינדיקציה חשובה לחוזק הדמוקרטיה ולפרמטרים חשובים נוספים כמו עוצמה כלכלית, חוזק מערכת המשפט, חופש הביטוי, והיכולת לעשות עסקים

מדינות עשירות, דמוקרטיות ומושחתות פחות מאמצות IFRS באופן מלא יותר

עוד עולה מהמחקר שמדינות עשירות יותר, דמוקרטיות יותר ומושחתות פחות, אימצו את כללי ה IFRS בצורה שלמה יותר.

אימוץ מלא של IFRS כאיתות למחויבות לאיכות הדיווח הכספי

אימוץ מלא של ה IFRS -הוא סיגנל חשוב של מערכת הרגולציה במדינה לגבי המחויבות שלה לוודא פרסום דוחות כספיים ברמה גבוהה. שילוב של דוחות כספיים ברמה גבוהה, מערכת אכיפה יעילה ורגולציה תומכת עסקים, צפוי להביא למדינה המאמצת תועלת כלכלית משמעותית.

רקע

במהלך שני העשורים האחרונים הצביעה הספרות האקדמית בדרך כלל על השפעה כלכלית של אימוץ כללי ה-IFRS על המדינה המאמצת. קיימות עדויות רבות להשפעות חיוביות של אימוץ ה-IFRS על שוקי ההון (מחירי הון נמוכים יותר, נזילות גבוהה יותר, תמחור בחסר של IPOs נמוך יותר). קיימות גם השפעות מאקרו-כלכליות כגון סחר והשקעות בין-מדינתיות גבוהות יותר. כמו כן, קיימות השפעות חיוביות על איכות המידע בדוחות הכספיים, השוואתיות גבוהה יותר בין דוחות כספיים, ומעקב אנליסטים אינטנסיבי יותר במדינה המאמצת. עם זאת, מחקרים מראים שמרבית ההשפעה חלה במדינות שהקשיחו את רגולציות שוקי ההון והדיווח הכספי ולא עקב האימוץ כלשעצמו.

לצורך המחקר התמקדנו בהיקף האימוץ של ה-IFRS בעולם (כאשר ארה"ב נוטרלה מעשית מהמדד לאור קיומו של ה-US GAAP) - היו מדינות שאימצו אימוץ מלא והיו מדינות שאימצו אימוץ חלקי או עם חריגים. לצורך כך בנינו מדד עכשווי להיקף האימוץ וניסינו לאמתו על ידי בדיקה האם משתנים מדינתיים כלכליים או משפטיים מסבירים את השונות בהיקף האימוץ.

מדד היקף האימוץ של ה-IFRS

מדד היקף האימוץ של IFRS בכל מדינה שבנינו מבוסס על בחינת הרגולציה בכל מדינה. בדקנו לגבי כל מדינה האם הרשות הרלוונטית מחייבת יישום מלא של כל תקני ה-IFRS שהוגדרו כחובה על ידי ה-IASB במועד המחקר. הסיווג אינו נשען על אימוץ היסטורי או חלקי אלא על המסגרת החשבונאית המחייבת בפועל נכון לשנת 2025. אם המדינה מחייבת שימוש בכללי ה-IFRS לחברות ציבוריות, ציון המדינה נקבע תחילה ל-10 נקודות, אך אם יש חריגים לאימוץ, ניקוד המדינה ירד בהתאם.

לדוגמה, אם בנקים אינם חייבים באימוץ IFRS, הציון ירד ב-3 נקודות. עם זאת, עצם קיומו של רגולטור בנקאי בעל סמכות פיקוח או יכולת התערבות תיאורטית במודלים חשבונאיים אינו מהווה חריג בנקים, כל עוד ההתערבות אינה מהותית ואינה משנה את יישום התקינה בפועל. בדומה לכך, אם חברות ביטוח אינן חייבות באימוץ IFRS, ציון המדינה ירד ב-3 נקודות.

נציין כי IFRS 17 הפך לתקן חובה לתקופות שמתחילות מ-1 בינואר 2023 (בישראל הייתה דחייה בשנתיים). בהתאם לכך, בעת עריכת המחקר IFRS 17 חייב מבטחים בכל המדינות שמיישמות IFRS בענף הביטוח. בנוסף, ביצענו התאמה לאופי האכיפה החשבונאית של כללי ה-IFRS במדינה. מדינה שיש בה גוף מקצועי ועצמאי המפקח על חברות ציבוריות, בנקים וחברות ביטוח, נחשבת למדינה בעלת אכיפה חזקה. גם יישום של No. 1 Statement of Membership של International Federation of Accountants (2022) נחשב לאינדיקציה לאכיפה חשבונאית חזקה. מדינה עם אכיפה מקצועית חלשה איבדה 6 נקודות מהציון.

לבסוף, ייתכן מצב שבו המדינה לא אימצה את IFRS עבור כלל החברות הציבוריות אלא רק לבנקים ו/או לחברות ביטוח. במקרה כזה ציון המדינה יגדל ב- 2 נקודות לבנקים וב- 2 נקודות לחברות ביטוח. קטגוריה זו מתייחסת לחריג הפוך, כלומר למקרים שבהם חברות ציבוריות אינן מחויבות באופן כללי ב- IFRS, אך רגולטור או ענף ספציפי (כגון בנקים או חברות ביטוח) מחייבים ביישום מלא של IFRS. מדובר באימוץ מוסדי/סקטוריאלי מחייב, גם אם אינו חל על כלל החברות הציבוריות.

ממצאים ומסקנות

הממצאים מראים שהיקף האימוץ של ה- IFRS במדינה עולה עם התוצר הלאומי הגולמי לנפש, חוזק הדמוקרטיה, חוזק מערכת המשפט, חופש הביטוי, והיכולת לעשות עסקים. כמו כן, היקף האימוץ יורד ככל שרמת השחיתות במדינה גבוהה יותר.

המשתנים העיקריים המסבירים את מדד היקף האימוץ הם חוזק מערכת המשפט והיכולת לעשות עסקים. מסקנתנו היא שאימוץ מלא של ה- IFRS הוא סיגנל חשוב לגבי מחויבות המדינה לוודא פרסום דוחות כספיים ברמה גבוהה. בשיתוף עם מערכת אכיפה יעילה ורגולציה תומכת עסקים, הדבר מייצר תועלת כלכלית משמעותית. לשם המחשה, המדינות שקיבלו את הדירוג הגבוה ביותר הן למשל קנדה, בריטניה, ניו זילנד וסינגפור. ואת הדירוג הנמוך ביותר למשל וייטנאם, בוליביה, אנגולה ופרו. יש לציין כי ישראל דורגה במקום ה- 73 מתוך 141 המדינות שבדקנו. (בין היתר לאור אי אימוץ תקינה בינלאומית או אמריקאית לגבי הבנקים באופן מלא בשנת המחקר - 2025)

הממצאים העיקריים הם שחוזק מערכת המשפט במדינה והיכולת לעשות עסקים מסבירים חלק ניכר מהשונויות של היקף האימוץ. עוד עולה מהמחקר שמדינות עשירות יותר, דמוקרטיות יותר ומושחתות פחות, אימצו את כללי ה- IFRS בצורה שלמה יותר.

לדעתנו, ניתן לפרש את התוצאות בצורה מעט שונה. אימוץ מלא של תקני החשבונאות הבין-לאומיים הוא סיגנל חשוב של מערכת הרגולציה במדינה לגבי המחויבות שלה לוודא פרסום דוחות כספיים ברמה גבוהה. שילוב של דוחות כספיים ברמה גבוהה, מערכת אכיפה יעילה ורגולציה תומכת עסקים, צפוי להביא למדינה המאמצת תועלת כלכלית משמעותית.